

for å holde seg à jour med atombombesaken og dermed tungtvannseksperimentene. De var i første rekke sjefen for Department for Scientific and Industrial Research (DSIR), Sir Edward Appleton, og Mr. Perrin ved samme institusjon.³⁶ Fra norsk side (professor Tronstad) ble det uttrykkelig sagt fra at et flyangrep mot tungtvannsanlegget neppe ville kunne ødelegge dette. De vertikalt kastede bombene (fra stor høyde) måtte trenge igjennom en rekke solide etasjeskillere av betong. Det var neppe mulig å nå ned til etasjen, der tungtvannsanlegget lå. Heller ikke horisontal bombing (fra lav høyde) ville kunne oppnå noe særlig, da det var blitt bygget murer rundt anlegget for å beskytte dette.

Den 16. november 1943 ble plutselig Vemork kraftstasjon og vannstoffelektrolyse-anlegg angrepet av 140 Flying Fortresses fra U.S. 8th Air Force, som slapp 400 tonn bomber over stedet. Samtidig ble Rjukan Salpeterfabrikker angrepet av 18 fly, som slapp 60 tonn bomber.³⁷ En tredje styrke angrep samme dag Knaben molybdengruver.³⁸

På norsk og britisk hold var der full enighet om at Knaben kunne angripes. Men Vemork og Rjukan var begge den gang avmerket i «Station List» som mål som skulle angripes på annen måte av SOE/FO IV og derfor *ikke* skulle angripes av the Air Ministry.³⁹ Det viste seg at ordren til angrep kom til U.S. 8th Air Force direkte fra the Chief of Air Staff, Air Chief Marshal, Sir Charles Portal.⁴⁰ Omtrent like store flystyrker ble sendt for å angripe Vemork kraftstasjon med rørgate, samt Kjeller flyfabrikker. Den flystyrken som ble sendt til Kjeller fant ikke målet og angrep i stedet Vemork som var denne styrkes alternative mål.⁴¹ Ved en *feiltagelse* fra flyvernes side, slapp 18 fly av denne styrken sine bomber over Rjukan. Både på Vemork og Rjukan ble det anrettet store skader og mer enn 20 mennesker mistet livet.

The Air Ministry bekreftet at i tilfellet Vemork/Rjukan var de vanlige instanser for planlegging og iverksetting av bombeoperasjoner blitt forbigått. Combined Chiefs of Staff hadde tatt beslutningen om angrep, og ordren utgikk direkte fra the Chief of Air Staff. Hverken de norske myndigheter eller deres britiske liaison-folk i the Air Ministry hadde på forhånd noe kjennskap til angrepet, som kom helt overraskende for dem.⁴² Department for Scientific and Industrial Research (DSIR) var heller ikke rådspurt.⁴³ The Allied Military Mission i Washington ante heller ikke noe om angrepet. Heller ikke hadde the Supreme Headquarters of Allied Expeditionary Forces (SHAEF), Special Operations Executive (SOE) eller Office of Strategic Services (OSS) rede på dette bombeangrepet, før det var over.⁴⁴ De norske sabotasjeplaner var blitt forelagt the Combined

Chiefs of Sta
tro på at dis
ningsfull at
ramme tung

Herøya, V
digheter i L
noe, foreslo
ing ad diplo
forklaring p
råd og forsl
en note til d
Collier.⁴⁶ D
fremgikk he
gå med på
mando *alltia*
mot mål i L

For å pr
siden nedsat
skulle være
Komiteen sl
gjaldt den
januar 1944
Forsvarssjefe
Ministry og
Øen hadde
på flyangrep
britiske myr
kommando

Forsvarets C
Samtidig
departement
henvendelse
Den amerik
Herøya og
hadde vært

Utenriksd
til den briti
av den briti
et konkret h

Chiefs of Staff og sannsynligvis også Churchill.⁴⁵ Men disse hadde ingen tro på at disse planer ville føre frem. De anså saken for å være så betydningsfull at et bombeangrep etter deres mening var nødvendig for å ramme tungtvannsanlegget på Vemork.

Herøya, Vemork og Rjukan ble de rene tankekors for de norske myndigheter i London. Da det var klart at de ad militær vei ikke ville oppnå noe, foreslo Forsvarssjefen for Forsvarsdepartementet at den norske regjering ad diplomatisk vei skulle be de britiske myndigheter om en begrunnet forklaring på hvorfor disse stedene var blitt bombet på tross av de norske råd og forslag. Utenriksdepartementet sendte da den 1. desember 1943 en note til den britiske ambassadør til den norske regjering, Sir Laurence Collier.⁴⁶ Denne svarte på henvendelsen den 4. januar året etter.⁴⁷ Det fremgikk helt tydelig av dette svaret at den britiske regjering ikke ville gå med på den norske regjeringens henstilling om at Forsvarets Overkommando *alltid* måtte bli konsultert *før* det ble satt i gang bombeoperasjoner mot mål i Norge.⁴⁸

For å prøve å vareta de norske interesser enda bedre på den militære siden nedsatte Forsvarssjefen en norsk bombe-komité, hvis oppgave det skulle være å gjennomgå «Station List» og revidere denne hver måned. Komiteen skulle videre ko-ordinere og vareta norske interesser, når det gjaldt den allierte bombing i Norge. Den 17. desember 1943 og 15. januar 1944 sendte komiteens formann, oberstløytnant Bjarne Øen, på Forsvarssjefens vegne et brev til den britiske liaison-officer i the Air Ministry og ba ham levere det til sin overordnede i the Air Ministry.⁴⁹ Øen hadde i henvendelsen redegjort for Forsvarets Overkommandos syn på flyangrep i Norge og ba om konkrete svar på spørsmålet om de britiske myndigheter ville avstå fra å bombe mål, som Forsvarets Overkommando ut fra hensynet til norske interesser mente *ikke* burde bombes. Forsvarets Overkommando fikk imidlertid aldri noe svar på dette.⁵⁰

Samtidig med henvendelsen til den britiske ambassadør tok Utenriksdepartementet bombeangrepene mot Herøya, Vemork og Rjukan opp i en henvendelse til U.S. State Department, som avga svar den 25. januar 1944. Den amerikanske Secretary of War lot meddele at han anså angrepene på Herøya og Vemork fullt berettiget, men erkjente at angrepet på Rjukan hadde vært et uhell.⁵¹

Utenriksdepartementet sendte etter dette den 29. januar 1944 en note til den britiske utenriksminister Anthony Eden og spurte om det på tross av den britiske regjeringens tidligere reservasjoner allikevel var mulig å få et konkret britisk forslag om norsk/britisk samarbeid om bombing av mål

i Norge.⁵² Det britiske Foreign Office svarte den 14. april 1944 at the Air Ministry og the Ministry of Economic Warfare ville utarbeide en liste over prioriterte bombemål i Norge og snarest oversende denne til den norske overkommando.⁵³ Den 20. april kom også en slik liste, som de norske myndigheter etter en del korrespondanse omsider godtok i mai.⁵⁴

Det hendte imidlertid også senere at britiske myndigheter bombet mål i Norge uten å underrette Forsvarets Overkommando. Det gjaldt således bombingene av Fosnavåg sildoljefabrikk nordøst for Stadtlandet og Vallø oljeraffineri ved Tønsberg. I det siste tilfelle mistet mange mennesker livet, noe som virket så meget sterkere som angrepet fant sted bare fjorten dager før krigen sluttet. I begge tilfelle, Fosnavåg og Vallø, var det the Admiralty som sto bak angrepene, til tross for at også the Admiralty etter Fosnavåg hadde lovet å holde seg til den før nevnte målliste, som the Air Ministry og Forsvarets Overkommando var blitt enige om, og på denne var Vallø ikke tatt med.⁵⁵

Det britiske bombeangrepet mot Victoria terrasse, Gestapos hovedkvarter i Oslo, den 31. desember 1944, var derimot av en annen art. Royal Air Force hadde tidligere gjennomført flyangrep mot Gestapo-kvarter i andre land, for eksempel mot Gestapo-kvarteret på Universitetet i Aarhus og bombet senere Shell-huset i København.⁵⁶

Fra norsk motstandshold, således fra Sentralledelsen i Milorg, var det rettet oppfordring til britene om å bombe Victoria terrasse.⁵⁷ De norske militære myndigheter visste også at dette var et mulig angrepsmål. Det hadde vært meningen at oppdraget skulle utføres av the Second Tactical Air Force, som hadde bombet i Aarhus og København med stor presisjon. Men det ble en annen og uøvet styrke som kom til å få oppdraget. Mosquito-angrepet ble derfor ikke den «precision bombing» man hadde håpet på.⁵⁸ En rekke hus omkring ble hardt skadet og flere mennesker drept.⁵⁹ En fulltreffer mot en trikk på Drammensveien drepte 32 norske og 15 tyskere. Når skadene ble så store på liv og eiendom, skyldtes det ikke minst at tyskerne *ikke* slo flyalarm. De visste at flyene var underveis, men lot kynisk være å gi folk en sjanse til å komme i skjul.⁶⁰ Hadde tyskerne varslet, ville omfanget av skadene kunne ha vært redusert.⁶¹

Den allierte bombing i et alliert tysk-okkupert land som Norge var som et tve-egget sverd. Å søke å ramme et tysk nytte-mål i Norge med bomber uten samtidig å skade de rent norske interesser var som å ville forsøke å bruke en dampveivals til å luke ugress ut av en jordbæråker. Det var imidlertid ut fra den øverste allierte ledelses synspunkt nødvendig med en slik bombing, selv om det skulle medføre tap av liv for befolkningen

i disse tyske
slike even
rammet a
man ikke
okkuperte
annen sid
som kreve
neppe til
hold mell
regjeringe

Dette d
settelsen a
man i tre
det belgisk
sportvesen
bombe-pro
net med a
drepte fran
Committee
consequenc

Da den
vakte den
Forces Fra
leggelse av
name the t
will see tha
fanget av «
uten bomb
ville påta s
tion Plan».

Den om
hower og
hvilte på d
fant etter h
måtte likev
drepte fran
feeling tow
They may l
var klar ov